

Sorenskrivarens gård

Av Sven Rydstrand

Ur LP 1978 12 01

Den siste danske sorenskrivaren i Sunnerviken, Jörgen Larsen-Ruda ägde under sin tjänstetid: gården Håle eller Hålen i Askums socken. Då han år 1660 frånträdde sin tjänst och flyttade till Harska i Håby socken, övertogs gården i Håle av hans barn, sonen Christen Jörgenson-Ruda och dottern Margaretha. År 1689 försåldes emellertid gården till pastorn Olaus Lundmark i Göteborg. Härom skrevs följande protokoll vid det ting, som hölls på gästgivaregården Mellby i Bro socken den 9 oktober år 1721:

Pastoren vid Kongl. Amiralitetet i Göteborg Olaus Lundmark låter första gången uppbjuda frälsehemmanet ett halvt mantal Nedre Håle i Askums socken beläget, Sotenäs härad, som han köpt och sig i tillhandlat för erlagd köpeskilling 200 Daler Silvermynt i gångbara karoliner av sin svåger, prosten och kyrkoherden i Carlshamn herr Lars Malméén efter köpebrev av den 17 mars 1719, vilket hemman återigen bemälte herr prost och kyrkoherde köpt av Christen Jörgenson-Ruda och Margaretha, salig Jörgen Rudas, av den 10 maj 1689.

Sammaledes låter herr pastoren Olaus Lundmark insinuera en dispositions- eller föreningsskrift med herr prosten Mallmééns framlidna hustru Gunilla Jörgensdotter-Rudas samtliga syskon och arvingar, daterat Carlshamn den 16 mars 1719, medelst vilken bemälte herr prost uppdrager och avstår till dem det hela frälsehemmanet Övre Håle på Sotenäset och i Askums socken beläget, varemot han skulle vara okvald för allas vidare arvspretention. Och som herr Olaus Lundmark visar att han deras lotter inlöst, som är Lars Jörgensson-Rudas en fjärdepart till 100 Daler Silvermynt och 32 öre efter kvittens- och avsägelseskraften den 10 september år 1720. Sammanledes kaptenen ädel och

manhaftig Hans Rudas session för sig och sina broderbarn Jöran och Brita, värföre han även uppburit ett hundra Daler Silvermynt.

Än ytterligare framvistes kyrkoherden i Naverstad Herr Guude Pehrsson-Gieddas kvittens av den 8 februari innevarande år, varuti han tillstår på sin kära moders Elsa Jörgensdotter-Rudas vägnar hava av handelsmannen Knape i Uddevalla uppburit femtio Daler Silvermynt på herr Olaus Lundmarks vägnar, som likaså var en systerlott.

Ytterligare framvistes Jöran Rudas och Margreta Denbergs avsägelse den 11 mars nästlidne, att de efter undfångne ett hundra Daler Silvermynt efter det projekt som emellan de övriga syskonen gjort är, avlåter till Olaus Lundmark, deras svåger, den fjärdepart, som är deras lott i Håle övergården.

Ty lät nu herr amiralitetspastoren herr Olaus Lundmark för första gången uppbjuda den hela gården Håle på Sotenäset och i Askums socken belägen.

Under Gylldenlöwefejden hade Jörgen Lars barn måst fly från gården Håle, varför den återtogs av fadern. Vid sotenästinget i oktober år 1681 skrevs därom följande:

"Välaktade Jörgen Larson, förrige sorenskrivaren, andrager att såsom han äger ett frälsehemman i Askums socken, Nedre Håle, vilket haver öde legat sedan år 1675 och ingen sedan åbott haver, husen äro nederruttna och förfallna. Orsaken till ödesmålet är att där finnes ganska litet åker och äng, vilket nämnden betygar att denna gård för dess ringhets skull aldrig tillförende förrän landet blev svenskt skattat för mer än ett halvt hemman. Vilket allt remitterades till hans nåde herr landshövdingens goda gottfinnande om dess benådning".

Jörgen Larsen levde på sin gård Hårska i Håby intill sin död år 1683, då han var över 80 år gammal. Var han härstammade ifrån finns det inga uppgifter om, men det är inte troligt att han var född i Foss socken, där hans broder Peder Larsen var kyrkoherde intill år 1658. En annan broder var bonden Bengt Larsen, som ägde gården Nyröd i Foss. Till Håby kyrka, där Jörgen Larsen ligger begravnen, skänkte han en vacker och prydlig predikstol, som ännu användes. En son, Lars Jörgensson, övertog gården på Hårska.